No. 27. # DE TIJD. 1846.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dingsdags, Donderdags en Zaturdags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 3,00; voor de buitensteden *f* 3,50; franco door het geheele Rijk. *Brieven, Gelden*, enz. FRANCO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

ZATURDAG, 29 AUGUSTUS.

Advertentien van acht regels en daar beneden worden tegen *f* 1,75 geplaatst; meer dan acht regels tegen 20 cents per regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 28 Augustus.

In het handelstraktaat met België komen natuurlijk drie punten ter spraak: de handelsvrijheid, de verhouding der wederzijdsche concessiën en de politieke belangen.

Een handelstraktaat gaat uit van een beginsel van bescherming, dat, ten gunste der natie, waarmede men handelt, voor een gedeelte wordt losgelaten tegen vergoeding. Het spreekt dus van zelf, dat elk handelstraktaat hier te lande bij de pers afkeuring verdienen moet, ook dan, wanneer daardoor groote voordeelen voor Nederland mogten worden bedongen.

De handelsvrijheid toch is door de nederlandsche onafhankelijke pers bijna eenparig als beginsel aangenomen. Wij zouden niet kunnen zeggen waarom. Men stelt zich daarvan gouden bergen voor, die wij niet weten van waar zij zouden moeten oprijzen. En men verliest daarbij volkomen uit het oog de belangen van het geheele land, buiten die der koopsteden.

Er doen zich hier twee vragen voor: Vooreerst zou het openstellen onzer grenzen werkelijk voordeelig zijn aan den handel? Ten tweede: zouden die voordeelen opwegen tegen de nadeelen, welke daaruit zouden voortspruiten voor de landprovinciën en de nijverheid?

Wat de eerste vraag aangaat, men laat zich misleiden door de stellingen van de œconomisten, die in Europa gezag hebben gekregen, zonder dat hunne theoriën zijn bevestigd geworden door de praktijk.

Het is niet te loochenen, dat vrijheid van handel, algemeen ingevoerd, voordeelig zoude zijn aan een gedeelte der verbruikers, en over het algemeen genomen, ook aan den handel. Maar het is eene gansch andere vraag, of eene natie dien weg kan ingaan, als alle andere natiën zich afsluiten. Dan, ook deze vermeenen wij te mogen beantwoorden ten gunste van den handel. Edoch het is er ver af, dat men daardoor al die verwachtingen zoude zien verwezenlijkt, die men zich voorspiegelt. Vooreerst reeds zoude men moeten beginnen met zoo veel mogelijk het monopolie op den Oost te behouden. En dit reeds is een inbreuk op het beginsel, ten nadeele onzer bezittingen, ten behoeve onzer binnenlandsche markt. Wij zouden dus ons vrijheids-systeem moeten aanvangen met ons een monopolie voor te behouden. Zonder dat monopolie zou de vrijheid aan onzen handel weinig baten. En ook met behoud daarvan, zoude de vooruitgang van onzen handel niet kunnen zijn in verhouding van hetgene men voorspelt. Men vergist zich, namelijk met te veel terug te zien op hetgeen Nederland in vroeger tijden geweest is, en met niet genoeg te gedenken, dat de toestand van Nederland's markt, met betrekking tot Europa, gansch is omgekeerd. Toen, in die dagen van welvaart en magt en roem, toen bezat Nederland een monopolie van scheepvaart, dat ons sinds is ontnomen. De natiën hebben zich rondom ons ontwikkeld, velen zijn ons nabij gekomen, anderen voorbij gestreefd, en overal bestaat eene werkzaamheid en ondernemings-zucht, die toen nergens dan hier te vinden was, en die nu op Nederlandschen bodem, wij moeten het bekennen tot onze schande, veel te wenschen overlaat. Hoe kan men onder zulke omstandigheden hopen op een terugkeer tot dat verlokkend verleden? Wij vinden het schoon, edel, loffelijk, aanmoedigingswaardig daarheen te streven; maar dat mag en kan niet geschieden door proefnemingen, waarbij de toekomst van Nederland zoude worden in de waagschaal gesteld.

Want, en dit dient ter beantwoordiging der tweede vraag, Nederland is niet slechts een land van handel. Tegenover dien staan de belangen van den landbouw en van de nijverheid. Na hetgeen wij boven gezegd hebben, zou het onnoodig zijn te bewijzen, dat de voordeelen van den vrijen handel niet kunnen opwegen tegen de nadeelen, welke daardoor moeten worden berokkend; landbouw en nijverheid zouden daarbij volkomen worden opgeofferd. Wij willen zulks desniettemin met een woord ophelderen.

Wat den landbouw aangaat; zouden bij eene vrije graanmarkt de vruchten van den landbouw niet onvermijdelijk veel in prijs dalen? En gedoogen de hoog drukkende grondlasten zulken slag? Zoude de landbouw dien kunnen lijden, zonder zijn ondergang te gemoet te gaan? En wie zoude bij die daling winnen? De handel zou wel is waar eenigzins levendiger en zekerder worden; maar zou het in dier mate zijn, dat men daaraan den ganschen landelijken stand kan wagen? Men wijze niet op de verbruikers. De prijzen immers van den handenarbeid zouden dalen, in verhouding der graanprijzen. Het zoude dus alleen nog voordeelig kunnen zijn aan het fabrijkwezen, als fabrijken hier te lande met open grenzen mogelijk waren. Inderdaad zijn er bij ons vele takken van nijverheid op zulk eene hoogte opgevoerd, dat zij bij magte zijn tegen vreemde mededinging op te varen? Is het niet eene bewezene daadzaak, dat bij het wegvallen van een beschermend tarief zeker bijna geheel ons fabrijkwezen in éénen slag zoude zijn vernietigd? En nu vragen wij dan nogmaals, of onze handel bij een vrijgevig stelsel zoo veel zou aangroeijen, dat hij in staat zoude zijn, aan te vullen den ondergang van landbouw en nijverheid? Er is niemand, die deze vraag bevestigend zal durven beslissen, zelfs niet de grootste verdedigers van den vrijen handel.

Men is gewoon het voorbeeld der hanzeesteden aan te halen. Maar men wacht zich wel daarbij te voegen, dat deze geene andere belangen dan die des handels hebben. Het voorbeeld is derhalve niet toepasselijk, omdat de toestanden niet gelijk zijn. Dit belet niet, dat men er iederen dag schier mede schermt. Het is goed, om een onwetend publiek te paaijen, of de vooroordeelen der belanghebbenden te voeden. Maar is het ook dienstig, om de publieke opinie naar waarheid voor te lichten omtrent hare wezenlijke belangen? Is het niet liever misleiding in den echten zin van het woord?

Er heeft zich dit jaar een nieuw voorbeeld opgedaan. Engeland is den weg der handelsvrijheid ingegaan. Maar men verlieze niet uit het oog, dat Engeland zich juist daartoe de gelegenheid heeft geopend door een veeljarig en vermogend beschermingstelsel. Daardoor heeft zich dat rijk op eene hoogte gebragt, dat het geene mededinging behoeft te vreezen, en zijne grenzen kan openen tot den invoer. En is die vrijheid algemeen? Heeft men de beperkingen niet gelaten naar gelang men binnenlands al of niet bescherming noodig had? Indien men derhalve het voorbeeld van Engeland wil aanhalen, dan zal dat voorbeeld niet pleiten vóór, maar tegen den vrijen handel op nederlandschen grond. Het zal ons leeren, dat alleen een langdurig en krachtig beschermingstelsel, doelmatig aangewend, het eenige middel is, om zonder schokken en rampspoeden te komen tot een vrijgevig stelsel van handel in een land, waar verschillende belangen zich in den weg staan.

Dit zij voldoende tot staving onzer meening, dat bij handelsgeschillen een traktaat onvermijdelijk is in den tegenwoordigen toestand van Nederland. Of het traktaat met België aan de verwachting voldoet, met andere woorden, of er verhouding is tusschen de wederzijdsche concessiën, daarover spreken wij in het volgend nommer.

BINNENLANDSCHE BERIGTEN.

AMSTERDAM, 28 Augustus.

Men schrijft ons uit Rome, dd. 14 Augustus jongstleden:

»De toestand van de gezondheid des H. vaders blijft bij voortduring goed. Wel is waar, heeft de drukkende warmte hem het gelaat een weinig verbleekt, maar zij heeft zijn krachtig gestel niet gehinderd. Intusschen is deze omstandigheid eene gelegenheid, welke het goede volk van Rome te baat neemt, om blijken te geven van zijne liefde en bezorgdheid voor Pius IX. Gelijk het bij zijne troonsbestijging in kinderlijken eenvoud tot den Paus zeide: Wat zijt gij een knap man; zoo roept het hem nu toe; zorg toch voor uwe gezondheid, want gij ziet er bleek uit.

De tijdingen uit de legatiën getuigen van den voortdurenden goeden geest der vroeger zoo onrustige bevolkingen. Het is eene volslagen omwenteling ten goede, die in de gemoederen heeft plaats gehad.

Intusschen gij kunt niet te omzigtig zijn omtrent de berigten, die door de Duitsche en sommige Fransche bladen worden medegedeeld. Zij zijn veelal gegrond op geruchten, welke de kwaadwilligheid uitstrooit. Niet de Romeinsche bevolking maakt zich daaraan pligtig; zij is te gelukkig met haren Souverein. Maar zij worden meestentijds gefabriceerd door vreemde zendelingen der revolutionnaire propanganda, of misschien wel door eene of andere Mogendheid, die de populariteit van den Paus, en den weg, dien hij ingaat, met leede oogen aanziet. Ik schrijf u daarover nader bij eene andere gelegenheid.

Men blijft met eene zekere vasthoudendheid de leugenachtigste vertelseltjes uitventen over de gezindheid van het collegie der Cardinalen. Zoo heeft men verteld, en het is door de bladen van gansch Europa verspreid, dat er in het H. Collegie geen Cardinaal wordt gevonden, buiten Mgr. Gizzi, die in de zienswijze van den Paus deelt. Dit is eene blijkbare onwaarheid. De groote meerderheid, die Z. H. heeft gekozen, van af den Deken van het H. Collegie, die een stokoud man is, tot de jeugdiger Cardinalen, is der meening van den Paus toegedaan. Hij is gekozen, omdat men eene jeugdige, krachtige hand wilde, die in staat zou zijn, heilzame hervormingen te willen en uit te voeren. Men kan daaruit afleiden, wat er is van andere geruchten, welke insgelijks door de pers zullen worden opgenomen, dat verscheidene Cardinalen hunne staatsbedieningen hebben nedergelegd, omdat zij den gang van het bestuur niet beämen. Zij die eenigzins bekend zijn met den geest der Cardinalen, en hunne onderwerping aan den H. Stoel, zullen lagchen bij zulke ongerijmdheden. Intusschen, het zoude goed mogelijk kunnen zijn, dat eenige Cardinalen in hunne staatsbetrekkingen door anderen werden vervangen, om in het bestuur meer eenheid en kracht te brengen. Maar dit verschilt hemelsbreed van hetgene men der goede gemeente opdischt. Het eene is een bewijs van doorzigt en ernst in het bestuur, het andere een feitelijk verzet tegen het gouvernement, waaraan hier niemand denkt."

De berigten uit Ierland zijn allerbedroevendst. De aardappelen ziekte woedt er nog heviger dan in het afgeloopene jaar. Van dag tot dag breidt zij zich uit, en geen stuk lands wordt bewaard. Elk nummer van de

bladen levert nieuwe bijzonderheden van den vooruitgang der ziekte. Reeds op den 3 Augustus, zegt het *Freeman's Journal* schatte men, dat twee derde der aardappelen verloren waren. Het voegt er bij, dat de ziekte zoo snel toeneemt, dat naar het oordeel van deskundigen, het overblijvend een derde weldra onbruikbaar zijn zal. Welk eene toekomst voor onze ongelukkige broeders in Ierland?

Wij lezen in den *Noord-Brabander* van den 25 Augustus: Van een goede zijde zijn wij onderrigt, en is ons als officieel medegedeeld, dat te 's Gravenhage uit Rome het besluit is aangekomen, dat Mgr. Grooff niet meer naar de O. I. zou terugkeeren. Daar het niet te betwijfelen valt, of er zullen bij zoodanig besluit, dat alleen om des vredes wille kan genomen zijn, waartoe de kerk altijd zoo zeer bereid is, zekere voorwaarden verbonden zijn, welke ons niet zijn medegedeeld, zullen wij rustig de nadere bijzonderheden en den verderen loop der zaak afwachten.

Gedurende deze week wordt in de Kerk der Eerw. Paters Augustijnen, de Star, het herinneringsfeest voortgezet der vestiging van het Aartsbroederschap van *Maria van troost* met een heiligen godsdienstgloed, die aan de geestdrift beantwoordt, met welke het feest zondag ll. werd geopend. Geene godsdienstoefening, tot welke niet eene talrijker schare geloovigen wenscht toegelaten te worden, dan het kerkgebouw kan bevatten. De leerredenen zoowel als de geestelijke toespraken van den Wel-Eerw. zeer gel. heer van der Ploeg, Leeraar te Hageveld, nooden vooral eene zoo talrijke en aanzienlijke schare tempelwaarts heen. Zijne bezielde taal, tintelende van het edelst gevoel, dringt tot de harten door, en reinigt het gemoed, en voert het naar hooger, en niemand voorzeker, die de kerk verlaat, die niet zijne liefde tot God verlevendigd, en zijn verlangen naar het oneindig geluk meer opgewekt, en zich inniger gehecht aan zijne pligten gevoelt. Moge God den rijkbegaafden en volijverigen man de krachten laten, om niet te bezwijken in zijnen onverpoosden arbeid tot heil der zielen.

Uit een brief per overland-mail door een der voornaamste handelshuizen te Batavia aan een onzer vrienden alhier geschreven, nemen wij, daartoe geauthoriseerd, het volgende over: »Men loopt hier niet hoog met de bekwaamheden van den onlangs te Batavia gearriveerden heer T. Modderman; zijne voorslagen wegens den Chineschen handel worden algemeen geacht te zijn van weinig of geene waarde."

Dezer dagen heeft de *ateliers* van den Heer Mieling verlaten, het door den Heer Waanders, naar het origeneel, te Rome berustende, geteekend portret van Z. H. Pius IX. Wij kunnen niet anders, dan beiden Heeren van harte geluk wenschen met den goeden uitslag hunner onderneming, die ten doel heeft om in het afbeeldsel van den alom en door allen geëerbiedigden H. Vader den grooten man naar waarheid te veraanschouwelijken, op wien de gansche wereld het oog gevestigd houdt als op den man, die voornemens schijnt met krachtigen vuist in den gang der geschiedenis te grijpen, en die welligt zijnen naam aan de eeuw zal geven, wier ontwikkeling hij mogelijk door de Voorzienigheid geroepen is te bepalen. De bestemming van het blad, waarvoor wij deze regelen ter neder schrijven, laat niet toe de aesthetische verdiensten van het kunst-product aan te wijzen: wij moeten ons derhalve tot dit weinige bepalen, dat de aanschouwing van het conterfeitsel van Z. H. Pius IX zeer goed die mengeling van geestkracht en beminnelijkheid uitdrukt, welke den H. Vader gezegd wordt te kenmerken, en die Hem eene groote magt op den gang der zaken schijnt te zullen waarborgen. Wij wenschen, dat deze lithographie, verreweg de beste van allen, die ons tot dusverre onder de oogen kwamen, spoedig den woningen van vele Katholijken tot sieraad zal verstrekken.

'sGRAVENHAGE, 28 Aug. Heden middag ten 12 ure hebben H. M. de Koningin-weduwe van Engeland met H. K. H. Mevrouw de Prinses van Pruissen en Prins Eduard van Saxen-Weimar en hun gevolg de residentie verlaten, zich naar Rotterdam begevende, om met de stoomboot the Blacke Eagle, die aldaar in gereed lag, naar Londen te vertrekken. H. K. H. Mevrouw de Prinses van Oranje vergezelde H. M. tot Rotterdam.

—De heer Staatsraad Gouverneur der provincie Zuid Holland heeft ter kennisse van de stedelijke en plaatselijke besturen dier provincie gebragt, dat de Hoog-Eerwaarde Heer, vice-superior der Hollandsche zending, onder dagteekening van den 6 dezer maand, tot de betrekking van Aarts-Priester van Holland, Zeeland en West-Vriesland, vacerende door het overlijden van den Hoog-Eerwaarden Heer P. A Kervel, heeft aangesteld den Wel-Eerw. Heer Everhardus Stephanus van der Haagen, Pastoor te Zoeterwoude.

— Z. M. heeft, bij besluit van 24 dezer aan G. P. C. baron van Heeckeren, eervol ontslag verleend uit de betrekkingen van lid der provinciale commissie van onderwijs in Gelderland en school-opziener in het derde schooldistrict dier provincie.

— Door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, is aan onderscheidene beurtschippers tusschen Gorinchem en Rotterdam, concessie verleend tot het aanleggen eener stoombootdienst tusschen die beide steden.

— De bevolking der koloniën van de maatschappij, van weldadigheid was ten vorige jare 10,333 zielen sterk terwijl ze op 1 Januarij 1845 slechts 9825 zielen bedroeg. Wanneer men daarbij in het algemeen een blik werpt op den staat van het Armwezen hier te lande, dan zal men tot de erkenning moeten komen, dat de gesteldheid schrikbarend is.

— De Maatschappij tot bevordering der Toonkunst, heeft in hare 17de algemeene vergadering, gehouden te Amsterdam, op laatstleden Maandag, aan de Symphonie, door den heer Verhulst ingezonden, ter beantwoording harer laatstelijk uitgeschreven prijsvraag, — de groote premie van *f* 300 in geld toegewezen; en zulks naar aanleiding van het deswege door drie beroemde buitenlandsche toonkunstenaars aan de maatschappij uitgebragt gunstig rapport over dien voortreffelijken muzikalen arbeid van onzen landgenoot.

— Der aandacht der kunstliefhebbers is overwaardig de aangekondigde Tentoonstelling van schilderstukken in het lokaal der Teekenakademie aan den Boschkant alhier; het zij genoeg te zeggen, dat zij zijn vervaardigd door den beroemden Gudin, en dat er zich tafereelen onder bevinden, die deze kunstenaar gedurende zijn jongstleden verblijf in Schotland geschilderd heeft.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 26 Aug. De beschuldigde Joseph Henry, wiens regtsgeding thans voor de Kamer der Pairs behandeld wordt, heeft zich van het begin der teregtzitting af, even zoo voorgedaan als bij de instructie. Hij blijft beweren, dat hij door den nadeeligen staat zijner omstandigheden ontmoedigd, en nergens de hulp vindende, die hij noodig had, door zijne wanhoop overmeesterd, daaraan een einde heeft willen maken door middel van een aanslag, waarvan de schijn misdadig genoeg was, om hem den dood te doen verdienen. Dit is het systema, waarin hij zijne verdediging onveranderlijk heeft besloten, in weerwil van de dringende vragen, die hem achtervolgens door den kanselier en den procureur-generaal zijn gedaan.

Wat het lot van Henry zal worden, zal weldra beslist zijn. In de zitting van heden zal de heer Hebert zijnen eisch doen en tegen den beschuldigde de strengheid der wet inroepen. De advokaat Baroche, verdediger van den beklaagde, zal vervolgens het woord opnemen. Men verwacht heden avond de uitspraak van het hof in deze belangrijke kwestie.

LISSABON, 14 Aug. Het engelsch escader, bestaande uit 8 linieschepen, 1 korvet en 3 stoomvaartuigen, is heden de Taag opgevaren. Het wacht nadere bevelen der admiraliteit, om te weten of het daar moet blijven. Intusschen heeft men eene poging tot eene tegen-revolutie ten voordeele van Cabral ontdekt, welke echter, dank zij de krachtige houding van den militairen gouverneur van Lissabon, spoedig verijdeld is geworden. De Miguellistische opstand bepaalt zich voor het oogenblik tot eenige zamenscholingen van guerillas.

— 15 Augustus. In den laatst voorgaanden nacht waren wij op het punt van eene tegen-omwenteling te zien uitbarsten. Eene zamenzwering, welke ten doel, had de bestaande orde van zaken omver te werpen en Costa Cabral weder te verheffen, is ontdekt en verijdeld, ten minste voor het oogenblik. Het eerste regement lanciers, het 16de infanterie en een gedeelte der burgerwacht moest in het belang der opstandelingen worden overgehaald, en de regering van Cabral afkondigen. Maar de zamenzwering is in tijds ontdekt, en men heeft aan de spoedig en krachtig werkende maatregelen van den graaf Das Autas, militaire gouverneur van Lissabon te danken, dat dezelve nog vóór de uitbarsting is gedempt geworden.

De zaamgezwoornen moesten in de nabijheid van de woning van Don Carlos de Mascarenhas, gewezen bevelhebber der burgerwacht, te Bomfia, eene der voorsteden der hoofdstad, gelegen, bijeenkomen; en men zeide, dat zij het teeken der beweging moesten geven, door den hertog van Palmella, den markgraaf Sa da Bandeira en onderscheidene andere voorname leden van het gouvernement te vermoorden.

De crisis van het oogenblik duurt voort en wordt steeds heviger.

ENGELAND.

LONDEN, 25 Aug. De *Globe* beweert, brieven van Italië te hebben ontvangen, waarin wordt gemeld, dat Don Miguel van Albano naar Porto d'Anzi was vertrokken, met het oogmerk om zich naar Portugal te begeven, zoodra zich daartoe eene gunstige gelegenheid zou opdoen.

— Heden heeft een Iersch afgevaardigde, de heer Dillon Browne, in de Kamer der gemeenten de aandacht van het gouvernement en van de Kamer gevestigd op den betreurenswaardigen staat van Ierland. In eenige graafschappen, zegt de spreker, vergaat het volk letterlijk van den honger, en indien het gouvernement zich niet haast, aan zulk eene vreesselijke armoede te hulp te komen, dan zal het zich den dood van zeer vele slagtoffers te verwijten hebben.

— Een dagblad van Limerick meldt, dat eene deputatie van het plaatselijke bestuur dier stad zich eerstdaags naar Dublin zal begeven, om met het comité der repeal-vereeniging een onderhoud te hebben, met het doel, om den heer O'Connell met den heer Smith O'Brien te verzoenen. — Het blijkt ten duidelijkste dat het bestuur van Limerick den grooten O'Connell weinig kent, daar het kan veronderstellen, dat hij zich van een eenmaal op zulke goede gronden genomen besluit zou laten afbrengen.

— Eene jonge dame, Miss Rambastown, de dochter van een lid van het parlement, sedert gehuwd met den heer Riley (die het katholijk geloof is toegedaan) en zeer gehecht aan de protestantsche leer, woonde onlangs eene predicatie bij in de kerk van Windsor. De predikant bezigde bewijsstukken van vroegere eeuwen om de katholijke Kerk en hare belijders de vinnigste beleedigingen toe te voegen. Mistriss Riley ondervond den hevigsten afkeer van die lastertaal, waarvan de onwaarheid haar bekend was. De genade Gods begon tot haar hart te spreken; zij verliet de kerk en zeide tot hare vriendinnen: »Die predikant heeft gemeend, ons in de protestantsche leer te bevestigen, doch hij vergist zich. Ik ben met de katholijken goed bekend, mijn man belijdt zelf die godsdienst, en ik ben, meer dan anderen gewoon, hunne deugden te bewonderen. Ik kan u verzekeren, dat de bittere schimprede, die wij gehoord hebben, niets dan schandelijke laster is. Geloof mij, men moet zich al zeer zwak gevoelen als men tot zulke middelen zijne toevlugt neemt. Ja, die predikant heeft mij nu de oogen geopend: ik ben als eene opregte Protestant in die kerk gekomen, en kom er uit als eene even opregte en regtzinnige Katholijk, terwijl ik stellig besloten heb, mij te laten onderwijzen."

Zij deed zoo als zij gezegd had. Vijf harer vriendinnen hebben, als door een onwederstaanbaar vermogen gedreven, haar voorbeeld gevolgd, zoodat de beleedigingen der Kerk van Rome aangedaan, haar zes kinderen heeft verschaft, die haar innig zijn toegedaan.

Volgens de laatste tijdingen, uit eene geloofwaardige bron, dd. 18 Julij, van Indië ontvangen, zouden de Engelschen de baai Diego Suarez in bezit genomen hebben.

Reeds had men van dien zelfden kant in de maand Mei berigt ontvangen, dat de tijding van die onderneming op Madagascar bij het gouvernement der kolonie op Bourbon bekend was, en dat de Fransche admiraal Bazoche het vaartuig *la Zèle* derwaarts gezonden had, om op de bewegingen der Engelsche marine een waakzaam oog te houden.

DUITSCHLAND.

BERLIJN, 24 Aug. Gisteren is Z. M. de Koning naar de heerlijkheid Muskau vertrokken, ten einde aan Prins en Prinses Frederik der Nederlanden, die zich aldaar bevinden, een bezoek te brengen.

— De geheele spoorweglinie van Berlijn naar Breslau zal, naar men verneemt, den eersten der volgende maand voor het publiek geopend worden. Men berekent, dat de afstand tusschen de beide steden in 13½ uur kan worden afgelegd.

KEULEN, 26 Augustus. Thans kent men hier het rapport door den procureur-generaal Berghaus over de gebeurtenissen van 3 en 4 Augustus gedaan. De heer Berghaus bekent, dat de troepen, infanterie en kavallerie van hunne wapenen gebruik gemaakt, en onderscheidene burgers zwaar gekwetst hebben, doch niet, dan nadat zij door deze met steenworpen waren aangetast; hij voegt er bij, dat de vensters en deuren van vele huizen door de soldaten waren opengeloopen. Het onderzoek naar de oorzaken van deze gewelddadigheden wordt thans met ijver voortgezet. Vijf gekwetsten zijn naar het burgerlijk hospitaal vervoerd; met uitzondering van den kuiper Statz, die aan de gevolgen zijner bekomen wonden is overleden, zijn de anderen aan de beterehand. Statz heeft eene bajonetsteek gekregen, die hem de maag doorboord heeft. De dader van dit feit is tot heden toe nog niet ontdekt.

MUNSTER, 23 Aug. De luitenant A. van de brigade der artillerie, in deze stad in garnizoen, was door een burger, een zijner vrienden verzocht, een brief aan een anderen luitenant, J. te overhandigen. Deze brief bevatte eene beleediging voor den Heer J., en daar de schrijver weigerde, daarover voldoening te geven, werd hij door den Heer J. tot een duel uitgedaagd. Doch de luitenant A. weigerde de uitdaging aan te nemen, daar het duel strijdig was met den beschaafden geest der eeuw, enz.

Deze weigering heeft aanleiding gegeven tot een vonnis van eene eere-regtbank, zamengesteld uit officieren van den grooten staf, waarbij met 27 tegen 3 stemmen werd bepaald, dat de luitenant A. van de dienst moest ontslagen worden.

Dezer dagen heeft het Deensch gouvernement Prins Frederik van Sleeswijk-Holstein-Augustenburg, van zijn ambt als gouverneur der Duitsche Hertogdommen ontzet. Hij is in zijne militaire functiën voorloopig vervangen door den Generaal Lutzow, en in zijne burgerlijke ambtsbezigheden door Graaf Reventlow-Criminill, president der kanselarij, en koninklijk commissaris bij de Staten. Deze maatregel wordt algemeen beschouwd als het voorteeken van de algeheele inlijving der hertogdommen bij het koningrijk Denemarken. Hertog Karel von Glücksburg, die bevel voert over een regement jagers in bezetting te Kiel, en die tegen den »open brief" des Konings heeft geprotesteerd, heeft insgelijks zijn ontslag bekomen. Men gelooft, dat de Kroonprins van Denemarken later tot gouverneur der beide hertogdommen zal worden benoemd.

De stad Frankfort heeft, even als vele andere steden van Duitschland, aan de Staten en aan de inwoners der hertogdommen Sleeswijk-Holstein een adres ingediend.

Volgens de jongste berigten zullen de gouvernementen der Duitsche staten hunne goedkeuring niet hechten aan de maatregelen door Denemarken genomen, om de Duitsche dagbladpers te beletten, hare gevoelens over de Sleeswijk-Holsteinsche kwestie te openbaren, omdat men van oordeel is, dat de gisting der gemoederen, die thans overal in Duitschland heerscht, aan Denemarken alleen te wijten is.

Een correspondent der *Augsb. Zeitung* uit het vrij gewaagd denkbeeld, dat het bezit der bij Denemarken ingelijfde Duitsche hertogdommen aan dat rijk gewaarborgd zal worden, onder voorwaarde, dat geheel Denemarken mogt begrepen worden in het Duitsch Verbond. »Het zal niet lang meer duren," voegt de correspondent er bij, »of alle kleine staten, die van Duitschen oorsprong zijn, zullen geen ander middel hebben, om zich in onafhankelijkheid staande te houden, dan eene inlijving in de Bondsvereeniging. Zoo zal Zweden zelfs, Denemarken, Holland, en welligt het Vlaamsche gedeelte van België, genoodzaakt worden, dien stap te doen, willen zij hunnen ondergang voorkomen."

Een Neuremburgsch dagblad bevestigt het gezegde van de *Keuln. Zeitung*, dat de te Berlijn vergaderde Commissie tot regeling van het tarief voor Duitschland, het beschermend stelsel gedeeltelijk heeft moeten laten varen, en dat Saxen, hetwelk tot hiertoe voortdurend eene vermeerdering van regten op de ongebleekte katoenen van vreemden oorsprong had geëischt, ook in dit punt heeft toegegeven, om het gevaar te vermijden, dat het *Zollverein* mogt ontbonden worden.

BERN, 00 Aug. De verkiezingen tot den grooten raad van Bern hebben niet algemeen en uitsluitend die uitkomst opgeleverd, welke de radicalen er van verwachtten. In weerwil van alle pogingen door de *Beeren*-club aangewend, heeft de gemeente Bern acht leden van de behoudende partij en vijf gematigde liberalen benoemd. De voormalige ambtmannen van Tavel en Neuhauss zijn niet benoemd; laatstgemelde heeft in zijne eigene gemeente Bienne nog geen zestien stemmen kunnen bekomen; en wat de eerste betreft, indien hij er in slaagt, om verkozen te worden, dan zal het slechts in eene of andere landelijke gemeente zijn, hetgeen hem altijd eene zeer groote vernedering zal te weeg brengen. Tot heden zijn 226 benoemingen bekend, waarvan er 50 in het voordeel der behoudende partij zijn uitgevallen.

— De kantons Bern, Solothurn, Aargau en Bazel (de omstreken) zijn op het punt van een onderling tractaat van in- en uitgaande regten te sluiten. Bern, hetwelk daartoe het eerste denkbeeld gevormd had, heeft zorg gedragen, dat het zich bij de verdeeling van de opbrengst der inkomende, uitgaande en doorvoerregten, welke op de uiterste grenzen der verbondene kantons zullen geheven worden, het grootste aandeel heeft voorbehouden. De zuivere opbrengst der in- en uitgaande regten, wordt op 444,000 francs, en die der doorvoerregten op 148,000 francs geschat. De ontwerpers dezer ongelijkmatige vereeniging stellen zich voor, daaraan allengs meerder uitbreiding te geven. Volgens hun denkbeeld, is nu een eerste stap gedaan, om tot de oprigting van een Zwitsersch tolverbond te geraken.

ITALIE.

ROME, 15 Aug. De deputatie der Israëliten van Rome, welke belast was, Pius IX met zijne verheffing tot den pauselijken zetel geluk te wenschen, is door Z. H. met de grootste welwillendheid ontvangen. De H. Vader heeft bevolen, dat de Joden voortaan niet zullen worden uitgesloten van de liefdegiften, welke Z. H. zal laten uitdeelen.

— Ieder heeft met het grootst vertrouwen het oog gevestigd op den Cardinaal Gizzi, wiens verheven geest, wijze inzigten en volmaakte kennis van de denkbeelden en behoeften van zijnen tijd, de vredelievende staatkunde des H. Vaders op eene uitmuntende wijze te stade komen en bevorderen; de bevolking ziet dan ook algemeen de toekomst met kalmte en blijdschap te gemoet.

Aangaande de verschrikkelijke aardbeving te Livorno voorgevallen, behelst de *Gazeta Piemontese* van 17 Aug. nog eenige bijzonderheden, vervat in een brief uit Livorno van 14 Aug., den dag van het vreesselijk onheil, alsmede van den volgenden dag, waarvan de inhoud hier op neêr komt: Het is niet mogelijk de gebeurtenis van gisteren te beschrijven. De grond had eene golvende beweging, die allengs in hevigheid toenam, daarna voelde men als het ware eene vreesselijke ineenzakking, en de aarde scheen onder onze voeten weg te zinken. De klokken der stad begonnen van zelf te luiden en de huizen ontvingen zulk een schok, dat men zich niet langer op de beenen kon houden, zonder zich aan iets vast te klemmen. Gelukkig hebben wij geene menschenlevens te betreuren, ofschoon de schokken hevig zijn geweest. De meeste inwoners verlieten de stad en sloegen buiten de poort tenten op, waarin zij den nacht hebben doorgebragt. Dezen nacht hebben zich nog eenige, hoewel ligtere schokken doen gevoelen, doch nu beginnen alle redenen van vrees te verdwijnen. Te Pisa is een jong meisje, dat uit een venster lag, op straat geworpen. De berigten uit de omstreken dier stad zijn zeer bedroevend; er moeten vele huizen ingestort en een aantal menschen onder het puin bedolven zijn. De overdrevenheid, waarmede de geruchten bij zulke algemeene rampen gemeenlijk worden verspreid, beletten ons echter voor de juistheid der berigten in te staan, zoo dat wij ons voor alsnog bepalen, met het feit te melden, zoo als het hier wordt verhaald.

Men wil dat ook op Sicilië eene aardbeving heeft gewoed. De stad Syracuse moet daardoor geweldig geteisterd zijn. Men zegt, dat vele gebouwen zijn ingevallen en dat dit onheil aan een twintigtal personen het leven heeft gekost.

STADSNIEUWS.

KENNISGEVING van Burgemeester en Wethouderen, houdende, dat de patentpligtigen van de bewoners der wijken 1 tot 4; 15 tot 21 en het gedeelte van wijk 14, vallende in het 2de arrondissement, ontvanger Van Castrop, des verkiezende, hunne patenten en de afschriften tot den 29sten dezer, ter Secretarie op het Stadhuis kunnen komen teekenen en afhalen.

KENNISGEVING van Burgemeester en Wethouderen, dd. 25 Augustus; houdende, dat gedurende de aanstaande kermis, alle Hazardspelen, Loterij Kramen, Verdeel-Tafels, Draai- en Werp-Borden, Rijfelaars, Horoscooptrekkers, Planeet-Lezers, enz. geweerd zullen worden.

Aan de kinderen wordt vrijheid gelaten met trommels op het plein van het Oude Beursgebouw te spelen, doch overigens nergens elders op straat.

KENNISGEVING van idem, dd. 26 Aug., houdende dat bij H. E. A van controleuren der directe belastingen zijn ontvangen de suppletoire personeel kohieren van de belasting over het jaar 1846—47, van wijk 12, 13, 14, 17, 18, 19, 28, 32, 43 a 49, 59; patent kohier der wijken 28 en 57, welke op 18, 21 en 23 dezer executoir verklaard en aan de daarbij betrokken ontvangers verzonden zijn.

KENNISGEVING van de Commissie belast met het bestuur over het Amortisatie Fonds der stedelijke schuld; dat 26 Aug. heeft plaats gehad de aangekondigde uitloting van dertig stuks Losrenten, uit de negotiatie groot een millioen negenmaal honderd duizend guldens, en dat uitgeloot zijn de volgende numero's te weten: n°. 875, 991, 974, 1220, 1072, 393, 942, 530, 93, 48, 1632, 1886, 1697, 1612, 1646, 1682, 1421, 1547, 338, 1657, 164, 278, 1246, 820, 1487, 425, 548, 165, 1342 en 355. Zullende de aflossing der uitgetrokkene losrenten, te beginnen met den 1sten Sept. aanstaande, en alle werkdagen, van des morgens ten Tien, tot des namiddags Een ure geschieden, bij de Nederlandsche Bank, met intrekking van de daarbij behoorende Coupons, verschijnende primo Sept. 1847 en later.

— Heden middag is van de Werf Casimirus, van den Scheepsbouwmeester C. de Graaf, op de hoogte van de Kadijk alhier, met goed gevolg te water gelaten, het Schoonerschip Anna Elisabeth, groot 130 last, gevoerd zullende worden door Kapt. A. A. Harken.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, 28 Augustus.

Koffij en *Suiker*, wegens de nabijheid der veilingen, zonder omzet, echter vast. *Rijst* en *Tabak* lusteloos. Alleen in Zuidzeetraan iets tot *f* 26 gedaan, waartoe te koop blijft.

Tarwe 129 ℔ Deens *f* 300 ent.; 127, 128 ℔ b. Pools. *f* 315, *f* 318 cons; 127 ℔ ger. dito *f* 305; 131 ℔ Pomm. *f* 320; 128 ℔ w. Bandh. *f* 300; 125 ℔ j. b. Pools. *f* 300, 305; 131 ℔ Mecklenb. *f* 310 ent.

Rogge 119 ℔ Archangel *f* 220, 221 Ent.; 117, 118 ℔ Petersb. *f* 211, 214 Ent.; 118 ℔ Riga *f* 217 Ent.; 120 ℔ Odessa *f* 225 ent.; 123 ℔ Stettin *f* 247 cons.; 122 ℔ Rostock *f* 243 cons.; 118 ℔ Pruiss. *f* 286 cons.; 118 ℔ Odess. *f* 218 ent.

Garst 124 ℔ Deensch *f* 164 ent.; 113, 114 ℔ dito *f* 165, 167 cons.

Haver 83 ℔ fijne *f* 135; 82, 83, 84, 86 ℔ dito *f* 132, 133, 134, 136.

Koolzaad Elve £vl. 219. Op 9 vaten Olie, in April £vl. 54½.

Raapolie, per 6/w. *f* 30¾; Vliegend 29⅝; primo Mei 31⅝; Sept. 29¾, ½; Oct. 20, 29¾; Nov. 30; Dec. 30¼. *Lijnolie* per 6/w. *f* 28⅞; Vliegend 28, 7¾. *Hennipolie* per 6/w. *f* 31½; Vliegend 30½. *Raapkoeken* 1010 *f* 60, 64. *Lijnkoeken* (harde) 104 *f* 9, 10½.

GRONINGEN, 25 Aug. *Tarwe* tot vorige prijzen, een paar klusjes nieuwe roode hebben op 126 a 128 ℔ *f* 9,25 a *f* 9,50 opgebragt. — Voor *Rogge* ruim de vorige koersen bedongen, in nieuwe inl. is niets omgegaan: 115 a 118 ℔ j. Petersb. *f* 7,10 a *f* 7,60. — De *Boekweit* is gepasseerden Vrijdag gedaald, daarop werden heden de zolderpartijen meest teruggehouden; weinig was ter veil, met graagte werd besteed; 113 a 116 ℔ gr. zand *f* 6,10 a *f* 6,50; 111 a 115 ℔ j. Holst *f* 5,90 a *f* 6,40. — Jarige *Garst* niets, nieuwe veel ter verzending gevraagd en bedongen: 103 a 107 ℔ n. winter *f* 4,80 a *f* 5,15. — *Haver* nog weinig ter veil en alle soorten tot verhoogde prijzen met graagte: 78 a 85 ℔ dikke brouw *f* 3,65.75 a *f* 4,20; 78 a 82 ℔ fijne Vries. *f* 3,65 a *f* 4; 63 a 72 ℔ w. Voer *f* 3,30 a *f* 3,60; 68 a 75 ℔ zw. dito *f* 3,40 a *f* 3,70 — *Boonen* als voren; jar. Paarden *f* 5,50 en *f* 6,50, n. dito *f* 6 a *f* 7, en n. Duiven *f* 7,25,50. — Van nieuwe *Gort* nog niets ter markt: Grove *f* 8,75 a *f* 9.75; Puik *f* 9,75 a *f* 10,75 en Parel per 100 Ned. ℔ *f* 12,15 a 15. — Van *Koolzaad* was de aanvoer omtrent 260 last, de grootste helft van Oost-Vriesland, van *f* 8,50 tot *f* 9,50 opgeruimd. — Raapolij *f* 30; Lijnolij *f* 21,50; Raapkoeken *f* 65 a *f* 70; Lijnkoeken *f* 10; Boter *f* 30 a *f* 31.

SNEEK, 25 Aug. *Boter* *f* 41 à 42,00; *Kaas* *f* 22 à 28,00. Aanvoer van Boter 1430¼ en 151⅛ ton. Kaas 36099 N. pd.

SCHIEDAM, 27 Aug. *Genever* *f* 21.50; Amst. Proef *f* 22.75, het Nederl. Vat, zonder Fust en zonder de belasting.

SCHEEPSTIJDINGEN.

BEVRACHTE SCHEPEN.

AMSTERDAM, 27 Aug. Door de NED. HANDEL-MAATSCHAPPIJ zijn bevracht geworden de navolgende schepen:

Voor AMSTERDAM.

Jacob Roggeveen, Kapt. H. Rolff Palembang, Kapt. B. M. Corbière. Drie Vrienden, Kapt. H. de Wijn. Willem Barendsz, Kapt. W. Landzaat.

Voor ROTTERDAM.

Jeannette, Kapt. S. Halfweg. Anthonij, Kapt. H. Poort. Factorij, Kapt. A. A. van der Linden. Rhoon en Pendrecht, Kapt. F. Fokkens. Gerardina, Kapt. M. J. Witsch.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

27 AUG.			gebl.	28 AUG. 4½ u.			gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à	2½	pCt.	$60\frac{7}{16}$	$60\frac{7}{16}$	à		
Dito Dito	3	»	$72\frac{5}{16}$	$71\frac{5}{16}$	»	71¼	
Dito Dito op resc.	3	»	72⅝	72½	»		
Dito Dito	4	»	$94\frac{9}{16}$	94½	»	$94\frac{9}{16}$	
O. I. Leening	4	»			»		
Amortis. Syndic.	4½	»			»		
Dito Dito	3½	»	89½	89½	»		
Handel-Maatschappij	4½	»	174¾	174¾	»	175	174⅞
Haarlemmermeer	5	»			»		
Aand. Rijn-Spoorweg	4½	»			»		
Aand. Holl S. M.		»			»		
BELGIE,	4½	»			»		
Dito	2½	»	52⅞		»		
Dito bij Rotschild	2½	»			»		
SPANJE, L. bij Ard. van 85 £	5	»	20½	20⅜	»		
Dito bij Dito onb. st.	5	»	20⅛	19⅞	»	20	
Dito	3	»	37⅞	37¾	»	37⅞	
Dito Binnenl. à 6 m.	3	»	33⅛	33	»		
Coupons Ardoins		»	19⅝	19⅝	»	19½	
Passive		»		5⅞	»		
Deferred		»			»		
Fransche Uitgest.		»	6	$5\frac{15}{16}$	»	6	
PORTUGAL, te Londen	3	»	45¾	45⅝	»	45¾	45⅝
Dito Dito	4	»	$44\frac{9}{16}$	$44\frac{9}{16}$	»	44½	44½
Dito Binnenl. à 1 Conto	5	»			»		
RUSL. Ob. H. 1798 en 1816	5	»	106¾	106⅝	»		
Dito Dito 1828 en 1829	5	»	106	105⅞	»	106	
Ct. b. d. 1831 en 1833	5	»			»		
Dito bij Hope	4	»	90⅞	90⅞	»		
Dito bij Stieglitz en C°.	5	»	$88\frac{15}{16}$	$88\frac{15}{16}$	»		
Cert. te Hamburg	5	»			»		
Inschrijving in Assignat.	6	»			»		
Cert. van Dito	6	»	70¾	71	»		
POLEN, Certific.	4	»			»		
Dito Aand. met Loten fl 300		*f*			»		
Dito Dito fl 500		»			»		
AMERIKA, Phil. Bank	6	pCt.			»		
Dito	5	»			»		
Dito Bank-Actiën			$5\frac{1}{16}$	$5\frac{1}{16}$	»		

Weenerb. bij Goll & C°. 5 pCt. 104¼; Braz. 5 pCt. 89¾; dito 1843, 87¼, ½; Mexico 24⅛, ¼, ⅛; Peru 21⅛, ⅜; Ecuador $2\frac{5}{16}$, ¼; Venezuela 43¾.

Koers van het Geld: Beleening 3, ½ pCt., Prolong. 3 pCt. Wissel-Disconto 4 pCt.

ANTWERPEN, 27 Aug. Kerkelijke Staat. Oblig. 1832 à 1837 5 pCt. 100⅞. Idem Certific. 1834 5 pCt. 96⅝.

Wisselkoers.

2/m. Hamburg 35.45⁷/₁₀; Zigt dito 35.68⁷/₁₀; 2/m. Londen 12.15; Zigt Londen $12.22\frac{5}{10}$; 3/m. Lisbon. 43.25; 3/m. Porto 43.25; 2/m. Petersb. 1.87 /₁₀.

LIJST DER OBLIGATIEN, *ten laste van het Keizerrijk* Rusland, *uitgeloot* 24 *Augustus* 1846, *losbaar* 1 *September* 1846. 524 *Obligatiën der leening, groot* VIER EN TWINTIG MILLIOENEN GULDENS, *bij de Heeren* Hope en Comp. 1829.

Seriën D, E, F en G.

18057	18185	18304	18528	18903	19048	19387	19596
081	212	365	536	948	170	407	605
091	239	403	604	993	206	446	631
136	240	422	644	19009	216	481	688
151	250	427	686	025	296	482	708
177	261	499	867	[illegible]	377	541	818

19820	22678	25660	28689	30992	33789	36855	39217
922	753	664	854	31026	832	970	276
980	768	673	864	038	899	978	371
20025	906	684	887	044	918	982	392
045	948	706	958	213	34071	994	400
068	23033	774	988	308	082	37002	460
269	209	787	29042	371	107	003	476
308	222	870	127	402	207	004	508
404	258	924	178	441	225	014	561
431	282	26092	226	442	311	042	673
438	328	162	300	451	350	068	778
469	345	184	323	515	359	126	841
536	548	215	326	529	376	150	858
572	562	384	394	589	404	226	890
683	581	400	398	679	454	337	895
735	628	403	415	710	534	341	919
765	754	538	433	715	674	425	985
777	906	601	478	749	681	439	997
808	929	618	504	828	721	453	40035
930	937	688	505	904	775	514	055
984	972	726	513	926	784	533	159
21029	24075	735	532	946	921	606	178
103	088	766	537	982	936	639	381
109	174	888	625	32067	974	663	410
281	233	955	664	081	996	667	464
302	238	968	665	210	35023	823	498
344	260	27027	711	374	026	843	608
432	306	037	829	396	054	871	610
474	358	052	841	611	118	925	626
563	387	145	880	612	233	929	633
628	433	259	881	626	360	38029	642
649	480	272	903	644	392	042	648
665	482	282	983	659	431	111	671
755	526	300	986	719	468	238	731
756	557	301	30062	733	470	243	745
766	558	340	211	843	471	327	758
767	568	418	258	875	536	396	819
796	587	422	328	940	587	499	964
802	665	494	381	994	803	605	973
819	706	549	431	33063	953	634	999
831	752	649	459	091	963	675	41043
853	754	736	481	100	987	734	044
855	798	780	512	139	993	827	112
861	862	824	521	194	36061	829	218
871	874	834	523	236	069	835	246
981	919	868	528	268	209	852	387
22012	958	924	632	284	232	864	420
026	971	950	654	287	274	919	469
027	975	28050	686	314	422	932	526
030	25167	199	704	334	456	934	532
119	200	206	724	368	494	962	606
126	215	286	754	445	639	983	629
132	234	301	765	467	649	994	705
344	412	470	778	555	659	39002	711
354	413	472	797	609	693	028	715
370	422	516	814	615	711	029	743
392	425	546	861	642	748	153	744
453	449	560	879	759	802	184	780
564	486	580	911	765	837	192	925
578	573	681	929				

INGEZONDEN STUKKEN.

MEDEDEELINGEN UIT MIJN DAGBOEK. (1)

De gebeurtenissen, welke den tijd tusschen de benoeming der commissie en de uitvaardiging van het koninklijk besluit kenmerkten, zijn in tweeërlei opzigt gewigtig; eerstens, omdat de reactionnaire partij bij de behandeling der kwestie van het lager onderwijs, welke voor haar eene levensvraag was, de vrijheid van onderwijs bestreed, en het vernederend en tergend monopolie verdedigde met eene hartstogtelijkheid, die onwillekeurig haar stelsel van verdrukking en uitsluiting verraadde; en ten andere, omdat de woestheid en verwoedheid, waarmede ter dezer gelegenheid het Katholicisme, en zijne bedienaren, en zijne instellingen werden aangevallen, eene keurbende wakkere kampioenen in het strijdperk riepen, wier taal den laster deed verstommen, en aan het licht bragt, welke krachten tot dus verre bij de Katholijken gesluimerd hadden, maar gereed waren, ter verdediging van hun goed regt, zich in de hitte van het gevecht te werpen.

De kwestie van het lager onderwijs was voor de reactionnaire partij eene levensvraag. Het lager onderwijs toch was bestemd, om het aankomend geslacht bij de Katholijken te vervreemden van het Katholicisme en geheel te ontzenuwen. Elke afwijking van den weg, die daarhenen leidde, kon dus niet anders dan een levendigen tegenstand wekken. Aan dien tegenstand intusschen ware nog een glimp van eerlijkheid te geven geweest. Had men dien tegenstand geopenbaard in eene kalme wederlegging der aanspraken van hen, die, krachtens de Grondwet, het regt verdedigden der vrijheid van onderwijs; dan ware het punt van geschil tot een wetenschappelijk geschilpunt verheven geweest, en zij, die het regt van vrijheid van onderwijs ontkenden, hadden dan nog ten minste den schijn van opregtheid en gemoedelijkheid voor zich gehad. Maar de angst en schrik, dat haar heur onfeilbaarst wapen ontrukt zou worden, dreef de partij over alle voorzigtigheid en behendig beleid heen; en in plaats van bedaarde redenering, in plaats van een zoetsappig: »maar, lieve vrienden! hoe kunt gij toch zoo op eene vrijheid aandringen, die gij nergens in de Grondwet omschreven vindt," wierp zij den Katholijken smaad en laster voor de voeten. Wat was dat onvoorzigtig! doch het gevaar was te nijpend, om niet de berekeningen der sluwe list voor een oogenblik uit het gezigt te verliezen.

(1) Zie Nos. 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23., 26.

En dat het een der wijzen van het Leidsch Atheen moest zijn, welke zich aan die jeugdige ligtzinnigheid kon schuldig maken! Waarlijk, de nood was ter dier tijde zeker hoog geklommen, dat een man, van de ondervinding des heeren Siegenbeck, die, »ruim dertig jaren lid eener plaatselijke school-commissie en meer dan vijf en twintig jaren schoolopziener was geweest", dat hij zoo gansch en al de gewone gedragslijn der achtbare collegiën, in twee van welke hij zitting had, kon verzaken. Toch deed hij het in zijn brief aan Mr. Groen van Prinsterer. Toch was hij het, die in zoo vele woorden de taktiek der partij aan het licht bragt, die, in plaats van het regt, het stomme feit der overheersching tot grond had genomen van hare heerschappij! Toch was hij het, die het boosaardig gedrag der partij ontmaskerde! Arme heer Siegenbeek! arme « Anna soror, quæ te dementia cepit?"

Als ik den heer Siegenbeek hier bij zijne partij aanklaag, als haren verrader, dan wensch ik, betreffende den aard en den grond mijner beschuldiging, wel verstaan te worden. Duidelijkheidshalve wil ik daarom zeggen, dat de partij hoogst waarschijnlijk, »naar ik gis," den heer Siegenbeek geen specialen lastbrief had gegeven, om Mr. Groen van Prinsterer, of »allen, die in een zoo gewigtig voorwerp van onderzoek (als het lager onderwijs) belang stellen, zijne bedenkingen aan te bieden;" hij verraadde zijne partij niet op last en met voorkennis zijner partij; maar daar de heer Siegenbeek »ruim dertig jaren lid eener plaatselijke school-commissie, en meer dan vijf en twintig jaren schoolopziener was geweest", en een man, als hij, die bedieningen niet zoo lang kon hebben waargenomen, zonder van den geest en de strekking, die bij hare oefening voorzit, geheel doortrokken te zijn geworden, schijnt de heer Siegenbeek mij toe, veilig geacht te mogen worden, in zoo verre het de kwestie van het onderwijs geldt, de verligchaming, de verzinnelijking, de personificatie te zijn der partij; — zoodat de bedoelingen, die hij verraadt, de bedoelingen zijn der partij, welke in hem verpersoonlijkt is, welke door hem vertegenwoordigd wordt.

Dit wat den aard mijner beschuldiging betreft. Wat nu haren grond aangaat, dezen heeft ons de heer Siegenbeek zoo regt goedig en onnoozel gegeven in zijnen bovengenoemden brief aan den heer Groen van Prinsterer.

Wat er al in de twintig bladzijdtjes, waaruit die brief bestaat, te lezen is, zie, dat gaat alle begrip te boven. Men heeft Siegenbeek wel eens *verbosus* gescholden; maar bij Mercurius, den god der langwijligheid, zijn fraai epistel levert het doorslaand bewijs, dat hij vele en groote zaken in weinig woorden weet zamen te vatten. Wat al vele en groote zaken? Dat kan ik zoo ter dezer plaatse niet zeggen. Ook hebben meer bevoegden dan ik, die ter gelegener tijde aangetoond en in haar ware daglicht gesteld. Den heer Siegenbeek kan dat nog niet ontgaan zijn. Om er echter het begrip nog eens van te verlevendigen, zij het genoeg de volgende passaadje der brochure van den voortreffelijken Broere over te schrijven, in welke hij er in geslaagd is, de hier en daar, bij stukken en brokken verspreide grondgedachte van den brief uit te drukken: »Protestanten, weest gerust; *uwe* zaak wordt behartigd; wanneer gij iets verandert, zal dit integendeel ten voordeele der Roomschen zijn, voor welke gij u moet wachten; wat voorts eenige gronden betreft, uit het regt van individuele vrijheid geput, deze zijn gemakkelijk uit den weg te ruimen." Die zamenvatting van den inhoud, kijk, die doet mij thans eene uitstekende dienst. Zij verschoont mij van de *corvée* den geheelen brief te commentariëren. Het is alsof Prof. Broere den heer Siegenbeek bij zijnen arbeid op heeterdaad betrapt heeft. Zoo juist en naauwkeurig laat hij ons in zijne ziel lezen!

Maar hoe aardig Broere hem ook in al zijne naaktheid door die passaadje te pronk hebbe gezet, ik mag mij echter daar niet bij bepalen ter regtvaardiging mijner stelling, dat de heer Siegenbeek, of liever, de reactionnaire partij, bij haren woesten aanval tegen de vrijheid van onderwijs, haar stelsel van verdrukking en uitsluiting jammerlijk heeft verraden. De herinnering aan eenige weinige punten uit den brief van Siegenbeek zal dit nog overtuigender moeten doen zien. Dat er van de Katholijken niet dan op den toon der diepste verachting gesproken wordt, spreekt van zelfs. »Indien het anders ware, 't zou mij van herte leed zijn!" om in den ouden briefstijl te spreken. Het verbod, om aan de kinderen, op de scholen bijbelsch onderrigt te geven, wordt alleen geweten aan de *vooroordeelen* der roomsche geeste heid; het geroep om vrijheid van onderwijs is een eene poging der roomsche geestelijkheid, om de zulke beginselen in te prenten, als overeenkomen de *inzigten* van het pausselijk hof; men zal zich het toestaan van zulk eene vrijheid te laat beklagen; heeft de ondervinding bewezen; Koning Willem I vergunning gegeven tot het oprigten van zoogenaa kleine seminariën; daardoor werd de domheid in roomsche kerkgenootschap *georganiseerd*; in die in tingen werden voor de rust van den staat gevaarlijke b ginselen geleerd; de vaderlandsche historie werd er eenen verderfelijken geest behandeld; de onsterfel grondlegger der Nederlandsche vrijheid werd er sch delijk belasterd: de Koning moest ze daarom opheffe welke opheffing de Belgische revolutie uitlokte; late laten zulke lessen niet voor de toekomst verloren gaan

Gij verwondert u, dat mij zulke vuile laster niet gra storig maakt! maar waarlijk, die laster is te ellend dan dat een ordentelijk mensch er knorrig om zou ku nen worden. Ook is mij, op mijn woord, de man, d zich niet ontziet zijne laatste levensjaren met zulke scha delijke logentaal te bezoedelen, meer een voorwerp v deernis dan van gramschap. Maar hebt gij intussch wel gemerkt, hoe dom zijn haat het boosaardig op heeft verraden? Weg, weg, met de Katholijken uit h onderwijs! zoo tiert hij; krijgen zij er ooit in het mins of geringste de hand in — gij zult zien hoe spoed de jeugd verpest en het land in gevaar zal zijn gebrag Weg met de Roomschen! ons — let wel! ons blijve h onderwijs, ons daardoor de vorming der jeugd, ons-allee daardoor de magt en de kracht!

Als men niet zelf de eerste was, om er innig v overtuigd te zijn, dat al die gevolgtrekkingen op af schuwelijke lastertaal gegrond zijn, dan ware hij, die zo sprak, nog te veronderstellen aldus te spreken en te ra den uit liefde voor zijn land; maar wanneer eene partij die aldus te werk gaat, zelf het innig bewustzijn hee van het lasterlijke harer beweringen — welk ander be ginsel kan haar drijven dan haat, helsche haat? God dank! intusschen, dat het kwaad niet onvergankelijk is e het goede eenmaal triompheert! Eens, ja, zullen wij den haat door liefde zien vervangen! Maar Goddank! ook, dat de mannen niet achterwege bleven, wier pogingen het be ginsel van regt en billijkheid trachtten te handhaven Hunne taal, minstens, drukte den logen de kop in, en beschaamde zelfs zulke oude lasteraars, als ons thans weêr hebben geërgerd.

(Wordt voortgezet in het volgend No.)

Bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.